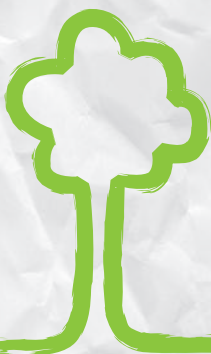

Wskazówki

z zakresu edukacji na rzecz
zrównoważonego rozwoju
w polsko-niemieckiej
wymianie młodzieży

Gerhard de Haan
Tomasz Bergier

Wskazówki

z zakresu edukacji na rzecz
zrównoważonego rozwoju
w polsko-niemieckiej
wymianie młodzieży

Gerhard de Haan
Tomasz Bergier

Deutsch-Polnisches Jugendwerk
Polsko-Niemiecka Współpraca Młodzieży

Wskazówki z zakresu edukacji na rzecz zrównoważonego rozwoju w polsko-niemieckiej wymianie młodzieży

Autorzy:

Gerhard de Haan
Institut Futur, Freie Universität Berlin

Tomasz Bergier
Fundacja Sendzimira, Kraków

Kierownik redakcji

Steffen Grothe
Polsko-Niemiecka Współpraca Młodzieży

Tłumaczenie z języka niemieckiego

Ewa Gotota, Warszawa

Redakcja

Jadwiga Hass, Warszawa

Projekt graficzny, skład

Studio 27 – Karol Laskowski, Karol Pereptyś, Warszawa

© Copyright by PNWM/DPJW
Warszawa/Poczdám 2013

ISBN 978-83-87092-59-7

Wydawca

Polsko-Niemiecka Współpraca Młodzieży
Deutsch-Polnisches Jugendwerk
ul. Alzacka 18, 03-972 Warszawa, Polska
Friedhofsgasse 2, 14473 Potsdam, Deutschland

Wydanie I
Druk: LIT Verlag

Publikacja wydrukowana na papierze pochodzącym z lasów
objętych zrównoważoną gospodarką leśną.

Dlaczego zrównoważony rozwój?

Nie istnieje alternatywa dla zrównoważonego rozwoju. Niezrównoważona działalność nie ma przyszłości, gdyż fundamentalnie zagraża podstawom ludzkiej egzystencji, co można zaobserwować choćby na przykładzie zmian klimatycznych. Zarówno społeczeństwo polskie, jak i niemieckie, a także wspólnota międzynarodowa są w tej kwestii w większości zgodne.

Jak wprowadzić zasady zrównoważonego rozwoju do życia?

Zrównoważonego rozwoju nie osiągniemy, jeśli będziemy traktować go tylko i wyłącznie jako zadanie dla polityki i gospodarki. Zrównoważony rozwój nie jest możliwy bez zmiany ludzkiej mentalności. Innymi słowy: zrównoważony rozwój zaczyna się w głowach – jest to proces uczenia się. Zrównoważony rozwój wymaga zmienionego sposobu myślenia i działania: podejmowania inicjatyw na rzecz stworzenia sprawiedliwych szans życiowych dla obecnych i przyszłych pokoleń, wspierania innowacji technicznych, zaangażowania w działania na rzecz zmiany nawyków konsumentów i przyzwyczajęń w zakresie mobilności oraz oszczędnego gospodarowania zasobami, a także zwrócenia uwagi na to, aby nie doszło do przeciążenia ekosystemów. Ale to jeszcze nie wszystko. Pamiętajmy, że zrównoważony rozwój to zadanie dla nas wszystkich. Wprowadzie każdy z osobna jest w stanie i powinien coś zrobić, ale razem możemy osiągnąć więcej. Bierne czekanie na działania innych prowadzi jedynie do ogólnej beczynności.

Czasami wydaje się, że już prawie wszystko przebiega zgodnie z założeniami zrównoważonego rozwoju. To modne słowo jest na ustach wszystkich. Jednak zastanówmy się, czy tak jest naprawdę.

Kwestię tego, czy coś służy zrównoważonemu rozwojowi, czy też nie, rozstrzygniemy za pomocą trzech prostych pytań:

- 1. Czy działanie redukuje ślad ekologiczny?**
- 2. Czy działanie służy dobru wszystkich?**
- 3. Czy działanie wzmacnia zakres uczestnictwa w procesach decyzyjnych?**

Edukacja na rzecz zrównoważonego rozwoju

Ponieważ zrównoważony rozwój zaczyna się w głowach, konieczne jest wprowadzenie edukacji na rzecz zrównoważonego rozwoju (EZR) na wszystkich poziomach kształcenia. EZR jest najważniejszym kluczem, który wskazuje drogę do tak potrzebnych globalnych przemian. Taka koncepcja nauczania i działania w polsko-niemieckich spotkaniach młodzieży została dokładniej opisana w publikacji *Spotkanie młodzieży z przyszłością*.¹

*PNWM pragnie przyczynić się do swobodnego rozwoju osobowości młodych ludzi oraz przejmowania przez nich odpowiedzialności w społeczeństwie i w państwie.*²

Jednak jak zdobyć kompetencje pozwalające zaangażować się na rzecz zrównoważonego rozwoju? Aby móc w sposób zrównoważony kształtować swoją codzienność zawodową, swój czas wolny, a także swój rozwój i obszar uczenia się oraz swoje otoczenie, potrzeba pewnych umiejętności i motywacji. Konieczne zatem jest zdobycie kompetencji w zakresie świadomego kształtowania siebie i otoczenia – kompetencji, które rozwijane są w ramach EZR. Umiejętności te można opisać w następujący sposób: jest to posiadanie wiedzy ukierunkowanej na przyszłość, pozwalającej inicjować procesy zrównoważonego rozwoju oraz uczestniczyć w planowaniu i realizacji przyszłościowych pomysłów i projektów.

Ale co to właściwie oznacza? Oznacza to, że najpierw trzeba się nauczyć myśleć i działać w taki sposób, żeby móc przewidzieć konsekwencje swojego postępowania. Jakie znaczenie ma na przykład to, że robię zakupy? Gdzie ładuje torba plastikowa? Jakie warunki pracy panują w fabryce, w której uszyto moje dżinsy albo wyprodukowano kietbasę, którą jem? Ponieważ konsekwencje wielu naszych zachowań, a także sposobu produkcji są odczuwalne w innych częściach świata (wspomnijmy tu choćby zawalenie się fabryki odzieżowej w Bangladeszu, w którym życie straciło wiele osób), musimy nauczyć się patrzeć z perspektywy innych ludzi, mieszkańców dalekich krajów. Skutki naszych działań, dotyczące zwłaszcza najbardziej zagrożonych, można dostrzec na całym świecie.

Musimy się nauczyć wspólnego planowania i działania. Możemy te umiejętności rozwijać podczas spotkania młodzieży, zastanawiając się np. nad tym, jak można zorganizować neutralne klimatycz-

1 PNWM, *Spotkanie młodzieży z przyszłością. Edukacja na rzecz zrównoważonego rozwoju w polsko-niemieckiej wymianie młodzieży*, Warszawa-Poczdąm 2013.

2 PNWM, *Wytyczne wspierania Polsko-Niemieckiej Współpracy Młodzieży*, Warszawa-Poczdąm 2012, s. 2.

nie wspólne aktywności oraz jak – przez odpowiednie zaopatrzenie w artykuły spożywcze – można wspierać zrównoważony rozwój.

Wspólne działanie wymaga edukacji. W tym procesie ciągle pojawiają się konflikty celów i różnice zdań. Trzeba więc się nauczyć, jak sobie z nimi radzić, a także zrozumieć, że w wielu wypadkach decyzja wcale nie musi być jednoznaczna, a wiedza może okazać się niekompletna. Jak rozstrzygnąć dylemat: czy kupować produkty regionalne, pochodzące z pobliskich gospodarstw i tradycyjnych upraw, czy też produkty ekologiczne, wytworzone na terenach znacznie oddalonych od naszego miejsca zamieszkania i jak poradzić sobie z faktem, że takie produkty są z reguły droższe?

Bieda i bogactwo występują na świecie w ekstremalnie nierównych proporcjach. Jak według nas powinien wyglądać sprawiedliwy świat? Czy sprawiedliwość panuje wówczas, gdy wszyscy mają tyle samo, czy raczej jesteśmy zdania, że więcej powinni otrzymać ci, którzy więcej wytwarzają? Pytania o sprawiedliwość pojawiają się w naszej codzienności tak samo często, jak i w perspektywie globalnej – musimy zatem rozwijać nasze kompetencje w zakresie oceny i zająć konkretne stanowisko.

Przedstawiliśmy tylko kilka aspektów związanych z kompetencjami w zakresie świadomego kształtowania siebie i otoczenia. Dokładniej zostały one opisane i poparte licznymi przykładami w publikacji *Spotkanie młodzieży z przyszłością*.

Młodzi ludzie chętnie angażują się w działania na rzecz środowiska, ochrony zwierząt czy zmiany swojego otoczenia. Można zatem z góry przyjąć założenie, że są oni zainteresowani tymi tematami. W publikacji *Spotkanie młodzieży z przyszłością* prezentujemy liczne przykłady praktycznej realizacji podobnych zagadnień podczas spotkań młodzieży.

We wszystkich projektach wspieranych przez PNWM oczekuje się partnerskiego współdziałania i własnej odpowiedzialności młodzieży.³

Koncepcja projektu powinna gwarantować, że w czasie jego realizacji dojdzie do spotkania. [...] w trakcie jego realizacji należy położyć szczególny nacisk na urzeczywistnienie idei wymiany międzykulturowej.⁴

Szczególnym celem działalności PNWM jest dążenie do tego, aby podczas spotkań młodzieży wspierane były kompetencje przyjmowania różnych punktów widzenia, kompetencje partycypacji oraz samodzielnego działania. Spotkania polsko-niemieckie stwarza-

---

3 Tamże, s. 2.

4 Tamże, s. 6.

ją również doskonałe warunki do rozwijania innych kompetencji w zakresie świadomego kształtowania siebie i otoczenia w myśl EZR. Niektóre kompetencje są ze sobą połączone, niektóre się ze sobą zająbiają. Różnorodne formy kontaktu i różne metody umożliwiają zdobycie wielu kompetencji jednocześnie. W publikacjach PNWM *W tej zabawie jest metoda! – Podręcznik dla praktyków polsko-niemieckiej wymiany młodzieży* i *Spotkanie młodzieży z przyszłością* znajdują Państwo wiele przykładów różnych metod.

Jak praktycznie realizować EZR podczas spotkań młodzieży

Zrównoważony rozwój jest zadaniem globalnym, w jego realizację mogą angażować się mieszkańcy dowolnego miejsca na świecie. Idealnie byłoby oczywiście, gdyby młodzież miała możliwość doświadczenia wzajemnych zależności, istniejących pomiędzy konkretnymi działaniami lokalnymi a ich znaczeniem globalnym. Właśnie w ten sposób można zainicjować proces aktywnego zaangażowania młodych ludzi oraz zmianę ich nastawienia i poglądów. Dlatego ważny jest wybór takich tematów i treści, które zaktywizują i zainspirują młodzież. Celem wszystkich działań powinno być dążenie do tego, aby młodzi ludzie nie tylko opisywali i krytykowali sytuację na świecie oraz ubolewali nad nią czy nad warunkami, w jakich sami żyją, ale żeby również mogli ją zmieniać. Najważniejszym zadaniem jest więc to, aby razem z nimi przeobrazić codzienność oraz aby przygotowywać ich do kształtowania przyszłości w myśl idei zrównoważonego rozwoju. W tym kontekście poruszane mogą być zarówno tematy dotyczące procesów długofalowych, takich jak zmiany klimatyczne czy utrata różnorodności biologicznej, jak też treści bardziej aktualne, na przykład katastrofa powodzi na pograniczu polsko-niemieckim lub afera spożywcza w Polsce/Niemczech.

Ważne jest, aby prowadzący spotkania posiadali wszechstronną wiedzę w zakresie wybranej przez siebie tematyki albo wypracowali ją wspólnie z młodzieżą. Jeśli wiadomości dotyczące danego tematu są znikome bądź odpowiadają tylko jednemu punktowi widzenia, pedagogzy powinni poszukać treści alternatywnych, aby w ten sposób zapewnić pluralizm, konieczny do obiektywnego opracowania danego zagadnienia.

Różnorodne metody EZR doskonale nadają się do włączenia do programu spotkań młodzieży. Znane jest już wiele podejść, umożliwiających pracę w tym obszarze, np. sptyw kajakowy Narwią moż-

na wykorzystać jako okazję do odszukania gatunku ptaków zagrożonego wyginięciem, aby później – podczas warsztatu przyszłości – dysponować praktyczną wiedzą o tym, jak realizować projekty wspierające zrównoważony rozwój terenów rzecznych.

Aspekt zglobalizowanego konsumpcyjnego świata dotyczy szczególnie młodych ludzi i może być źródłem wielu interesujących tematów. Uczestnicy mogą, np. sprawdzając metki swoich ubrań, stworzyć mapę świata i zaznaczyć miejsca, w których są szyte ich ubrania, a potem dokładnie ją przeanalizować. Następny krok – krytyczne zakupy – może stać się okazją do połączenia przyjemnej wyprawy do sklepów ze zdobywaniem obszernych informacji na temat produkcji, wprowadzania na rynek i handlu w odniesieniu do różnych produktów i usług. Po ich zakończeniu młodzi ludzie mogą dyskutować o wielu aspektach. Sprawa, która jest im prawdopodobnie jeszcze bliższa, to spotkanie, w którym właśnie biorą udział. W odniesieniu do tej kwestii uczestnicy mogą np. wykorzystać analizę śladu ekologicznego ich projektu, jako podstawę do ustalenia reguł, które umożliwią zorganizowanie następnego przedsięwzięcia w sposób bardziej zrównoważony. Paleta tematów i metod, które mogą zostać z powodzeniem wykorzystane w celu realizacji EZR podczas polsko-niemieckich spotkań młodzieży jest bardzo duża. Obszerny wybór zagadnień znajdują Państwo w publikacji *Spotkanie młodzieży z przyszłością*.

W zrównoważonym rozwoju szczególne znaczenie ma udział wszystkich zainteresowanych stron. Podobną zasadę stosuje się w przypadku EZR – używane metody i narzędzia mają zapewnić autentyczną partycypację wszystkich uczestników procesu edukacyjnego. Jest to niezbędny warunek trwałej zmiany postaw oraz skutecznego przekształcania otaczającej nas rzeczywistości.

Rodzaj i treść projektu [...] powinny gwarantować aktywny udział młodzieży również w seminariach przygotowawczych i podsumowujących.⁵

Dlatego decydującym kryterium w wyborze metod jest wspieranie aktywnego udziału opiekunów i młodzieży już na etapie planowania projektu, a przede wszystkim w przygotowaniu, prowadzeniu i ewaluacji ćwiczeń oraz zajęć w międzynarodowych grupach. Dzięki temu młodzi ludzie mogą uczestniczyć w procesie EZR przed spotkaniem, podczas jego trwania i po zakończeniu. W czasie spotkań młodzieży najlepiej sprawdzają się proste gry wprowadzające i wspierające proces uczestnictwa, np. „Drzewo życzeń” lub „Podróż kosmiczna”, a także wybrane formy aktywnego

---

5 Tamże, s. 7.

uczestnictwa, takie jak przeprowadzanie wywiadów czy wypadki fotograficzne albo forma projektu połączona z warsztatem przyszłości lub symulacją. Większość młodych ludzi lubi też zabawowe warianty opracowywania tematu, takie jak gra z podziałem na role. Takie aktywności wspierają proces wymiany, zapewniają dynamizm i służą rozluźnieniu atmosfery podczas spotkania. Gry, ćwiczenia i projekty EZR – od najprostszych po bardzo złożone – są przeznaczone dla różnych uczestników, niezależnie od wieku czy liczebności grup. Projekty praktyczne umożliwiają natomiast wyjście poza bezpieczne ramy spotkania. Opierają się one na współpracy z lokalną społecznością, przedsiębiorstwami czy urzędami, a tym samym otwierają szerokie możliwości międzynarodowej wymiany doświadczeń, współpracy, autentycznej zmiany rzeczywistości. Publikacja *Spotkanie młodzieży z przyszłością* zawiera przegląd różnych metod, umożliwiających inicjowanie i wspieranie udziału młodzieży w spotkaniach.

Przedstawiamy kilka przykładowych tematów i metod do zastosowania w ramach spotkań młodzieży. Wspierają one kompetencje w zakresie świadomego kształtowania siebie i otoczenia oraz podpowiadają, jakie konkretne działania na rzecz zrównoważonego rozwoju można podjąć podczas spotkań młodzieży.

Kompetencje w zakresie świadomego kształtowania siebie i otoczenia

Przykłady tematów i metod do zastosowania w ramach spotkań młodzieży

1. **Kompetencja przyjmowania różnych punktów widzenia, patrzenia z różnych perspektyw:**

Poszerzanie wiedzy z otwartością na świat i inne punkty widzenia.

2. **Kompetencja przewidywania:**

Patrzanie w przyszłość – analizowanie i ocenianie przyszłych wydarzeń. Przewidywanie konsekwencji własnego działania.

Metody takie, jak np. „Powitania w hierarchiach”⁶, „Zmiana lokalizacji”⁷ albo „Odgadywanie obrazów”⁸ wspierają proces zamiany ról i mogą służyć otwarciu nowych perspektyw. Poza tym przydatna jest tu np. „Debata oksfordzka”.⁹

Metody takie, jak „Piramida ISIS”, „Warsztat przyszłości” albo „Fishbanks” mogą służyć nauce przewidywalnego działania i rozwojowi umiejętności wspólnego tworzenia strategii i planów działań.

6 PNWM, *W tej zabawie jest metoda! – Podręcznik dla praktyków polsko-niemieckiej wymiany młodzieży*, Warszawa-Poczdum 2008, s. 92.

7 Tamże, s. 94.

8 Tamże, s. 98.

9 O ile nie podano inaczej, dokładny opis metod znajduje Państwo w książce *Spotkanie młodzieży z przyszłością*.

Kompetencje w zakresie świadomego kształtowania siebie i otoczenia

Przykłady tematów i metod do zastosowania w ramach spotkań młodzieży

3. Kompetencja interdyscyplinarnego myślenia i działania:
Umiejętność myślenia i działania ponad granicami poszczególnych dyscyplin.

Metody takie, jak „Kompas” i „Piramida ISIS” pozwalają poruszyć różnorodne tematy i analizować podejmowane działania z różnych perspektyw. Temat konsumpcji unaocznia kompleksowe zależności i różnorodne perspektywy – doskonale sprawdza się tu metoda krytycznego robienia zakupów¹⁰.

4. Kompetencja obchodzenia się z niepełnymi albo bardzo złożonymi informacjami:
Umiejętność rozpoznawania i oceniania ryzyka, zagrożeń i sytuacji niepewnych.

Wykorzystując metodę „Krajobraz na wyciągnięcie ręki”¹¹ młodzi ludzie mogą na mapie zaznaczyć elektrownie, spalarnie odpadów, rezerwy przyrody itp., znajdujące się na terenie obu krajów, a następnie rozpoznać ryzyka, niebezpieczeństwa i sytuacje niepewne. Warsztat przyszłości realizowany we współpracy np. z urbanistami i osobami zajmującymi się planowaniem przestrzeni daje możliwość uświadomienia sobie niepewności, pojawiających się podczas procesów podejmowania decyzji.

5. Kompetencja współpracy:
Umiejętność planowania i działania we współpracy z innymi ludźmi.

Do ćwiczenia umiejętności realizacji zadań w zespołach i grupach zadaniowych nadaje się metoda „Jak dużo ziemi potrzebuje człowiek?”¹² Kompetencje te młodzi ludzie mogą zdobyć także przez wspólne planowanie wybranych punktów programu, samodzielnych wydarzeń i akcji.

6. Kompetencja rozwiązywania indywidualnych dylematów decyzyjnych:
Umiejętność uwzględniania w tworzonych strategiach działania różnorodnych, czasem sprzecznych celów.

Temat konsumpcji jest tutaj źródłem przykładów, odwołujących się do codzienności bliskiej młodym ludziom i zakotwiczonych w obszarze ich indywidualnego działania. Również symulacje, takie jak „Fishbanks” pokazują, jakie konflikty celów pojawiają się w ramach działań ekonomicznych.

7. Kompetencja partycypacji:
Umiejętność uczestnictwa w procesach współdecydowania.

Za pomocą metod, takich jak „Deбата oksfordzka” młodzi ludzie mogą ćwiczyć umiejętność formułowania i prezentowania własnego zdania; w ramach konkretnych akcji mogą oni ćwiczyć umiejętność rzeczywistej partycypacji, na przykład przez zaangażowanie w lokalnych, publicznych gremiach politycznych. Można tu także wykorzystać metodę „Piramida ISIS”.

10 Więcej informacji i materiały edukacyjne dotyczące odpowiedzialnej konsumpcji można znaleźć w: „Kupuj odpowiedzialnie!” – Kampania Polskiej Zielonej Sieci, www.ekonsument.pl.

11 PNWM, *W tej zabawie...*, jw., s. 152.

12 Tamże, s. 115.

Kompetencje w zakresie świadomego kształtowania siebie i otoczenia

Przykłady tematów i metod do zastosowania w ramach spotkań młodzieży

8. Kompetencja motywacyjna:

Umiejętność motywowania samego siebie i innych do działania.

Młodzież może przeprowadzać własne akcje i kampanie skierowane do innych, do szerszej publiczności. Dobrą metodą jest tutaj „Podróż w czasie”¹³ – Wstecz: Jak to było z EZR? Do przodu: Wdrożenie naszego planu w mieście i jego systematyczny rozwój.

9. Kompetencja refleksji nad tym, co motywuje do działania:

Umiejętność refleksji nad tym, co nas i innych motywuje do podjęcia danego działania.

Metody takie, jak „Abigail”¹⁴ albo „Piramida ISIS” wspierają proces refleksji nad tym, co motywuje do działania. Pomocne może być też zaangażowanie młodych ludzi jako wolontariuszy w pracy na rzecz innych.

10. Kompetencja moralnego działania: Umiejętność stosowania idei sprawiedliwości jako podstawy do podejmowania decyzji i do działania.

Można tu poruszyć takie tematy, jak wartości, sprawiedliwość i globalizacja. Kompetencji można także uczyć np. poprzez symulacje światowego handlu. Wiele możliwości otwiera się również w ramach tematu konsumpcji – na przykład w aspekcie „Sprawiedliwego Handlu”.

11. Kompetencja samodzielnego działania: Umiejętność samodzielnego planowania i działania.

Młodzi ludzie mogą zagospodarować pewne odcinki czasu podczas spotkania na własne aktywności. Najbardziej odpowiednie są tu akcje, które skierowane są na zewnątrz, a więc włączają szerszą publiczność, oraz projekty kulturalne, takie jak: przedstawienia teatralne, filmy, fotosafari.

12. Kompetencja wspierania innych: Umiejętność okazywania innym ludziom empatii i współczucia.

Empatii można uczyć się w sytuacjach dnia codziennego, np. przez zorganizowanie sprawiedliwego śniadania, podczas którego na stole pojawią się produkty pochodzące z odpowiedniej hodowli oraz niewytworzone w wyniku wycisku siły roboczej. Rozwój empatii u uczestników wspierają także interaktywne metody pracy, zajęcia w grupach oraz ustalenie wiążących zasad na czas spotkania.

¹³ Tamże, s. 168.

¹⁴ Tamże, s. 91.

Zrównoważony rozwój w polsko-niemieckich spotkaniach młodzieży

Przy organizowaniu spotkań młodzieży należy wziąć pod uwagę: odpowiedni wybór miejsca wydarzenia (minimalizujący ślad ekologiczny, uwzględniający potrzeby osób niepełnosprawnych i zależnych), oraz jego promocję (minimalizującą wykorzystanie surowców naturalnych i wspierającą lokalną gospodarkę społeczną), zrównoważony transport (możliwość korzystania z transportu publicznego, kolejowego, lokalnych przewoźników), a także ograniczanie zużycia papieru i zakupu nowego sprzętu na potrzeby spotkania. Ponadto wyżywienie uczestników powinno opierać się na produktach sezonowych, kupowanych u lokalnych producentów, bezmięsnych i niepodawanych w jednorazowych opakowaniach; w przypadku produktów niemożliwych do zastąpienia produktami lokalnymi, należy zwrócić uwagę, by sprowadzane z krajów rozwijających się artykuły posiadały certyfikat *fair trade*. Warto również zadbać o zneutralizowanie śladu ekologicznego wydarzenia poprzez offset, a także postarać się o uzyskanie certyfikatu „Wydarzenia zgodnego z zasadami zrównoważonego rozwoju”. Po szczegółowe wytyczne wraz z uzasadnieniem odsyłamy do publikacji *Spotkanie młodzieży z przyszłością*.

Zrównoważony rozwój w funkcjonowaniu organizacji

Zrównoważone standardy w funkcjonowaniu organizacji zaangażowanych w polsko-niemieckich spotkaniach młodzieży odnoszą się zarówno do działania i wyposażenia biura, jak i rozwiązań instytucjonalnych, na poziomie zarządzania organizacją. Funkcjonowanie instytucji zgodnie z zasadami zrównoważonego rozwoju wymaga wdrożenia odpowiednich rozwiązań w zakresie polityki prośrodowiskowej i komunikacji ze środowiskiem zewnętrznym, jak również rozwiązań prospołecznych, odwołujących się do zasad zrównoważonej konsumpcji, promujących przestrzeganie praw pracowniczych oraz praw człowieka, a także wywierających pozytywny wpływ na lokalną społeczność. W publikacji *Spotkanie młodzieży z przyszłością* znajduje się zestawienie konkretnych rozwiązań, podzielonych ze względu na

preferowany poziom zaangażowania organizacji na podstawowe i zaawansowane.

Zrównoważona konsumpcja i transport powinny również przyświecać procedurom funkcjonowania organizacji (szkoła, dom spotkań, ośrodek edukacyjny itp.). Nieodzowne są też rozwiązania prośrodowiskowe w zakresie ograniczania zużycia energii elektrycznej i gazu, wody, papieru oraz wywozu odpadów i odprowadzania ścieków. Podobnie jak w przypadku organizacji wydarzeń zgodnych ze zrównoważonymi standardami, warto rozważyć uzyskanie odpowiedniej certyfikacji: certyfikatu EMAS i ISO 14000.

Polsko-Niemiecka Współpraca Młodzieży
ul. Alzacka 18, 03-972 Warszawa
tel.: +48 22 5188910, fax: +48 22 6170448
e-mail: biuro@pnwm.org, www.pnwm.org

Deutsch-Polnisches Jugendwerk
Friedhofsgasse 2, 14473 Potsdam
tel.: +49 331 284790, fax: +49 331 297527
e-mail: buerol@dpjw.org, www.dpjw.org

gefördert durch

Deutsche Bundesstiftung Umwelt